

Plukovník Ing. Jozef Rychel, Ph.D., doc. Ing. Jiří Strnádek, CSc.

Globalizační dilema, doktrína preventivní války a obranné výdaje

ve světle veřejných rozpočtů a reformy ozbrojených sil

Článek se zabývá velmi aktuální problematikou současnosti, tj. souvislostí globalizačních a civilizačních protikladů, doktrín, obranných výdajů, veřejných rozpočtů a reformních opatření v ozbrojených silách z národohospodářského hlediska v nejbližších letech. Tuto problematiku výrazně ovlivnila spojenci vedená válka v Iráku, v jejichž čele stály Spojené státy americké. Na jedné straně válku hodnotí USA jako historický úspěch. Válka potvrdila jak jejich hegemonii v utvářejícím se multipolárním světě, tak jejich odhodlání řešit krize v rámci boje proti terorismu i bez podpory Rady bezpečnosti OSN. Na druhé straně řada zemí, když si bezděčně promítla vojenskou agresi proti Iráku na sebe samu, pocítila naprostou absenci pocitu bezpečnosti. Ministr obrany USA Donald Rumsfeld během své dubnové cesty po zemích v oblasti Perského zálivu potvrdil válečný úspěch USA a sdělil, že ovlivní obranné výdaje a doktrínu v příštích desetiletích. Válka prokázala vědeckotechnickou převahu zbraňových systémů USA. Z doktrinárního hlediska tyto systémy umožňují současné efektivní působení pozemních, námořních, vzdušných sil i kosmických prostředků průzkumu a navigace při selektivním působení na dané cíle. Takový způsob boje snižuje ztráty živé síly na obou stranách. Je však velice náročný na obranné výdaje, a tím i na veřejné rozpočty.

Globalizační a civilizační protiklady současného vývoje výrazně ovlivňují utváření pestrobarevného a multipolárního světa. Ten se vyznačuje civilizačním vývojem spjatým s růstem populace, vyčerpáváním neobnovitelných zdrojů, poškozováním životního prostředí, změnami klimatického prostředí s vysychajícími oblastmi či oblastmi záplav a v neposlední řadě migrací obyvatelstva.

Svět s globální civilizací na jedné straně vnucuje výrobky, návyky, způsob chování a komunikace, na druhé straně vyvolává protireakci nacionalismu, fundamentalismu, fanatismu a ve svém důsledku i etnický, náboženský, sociální a politický odpor.

S tím souvisí i růst rizik euroatlantického míru a stability, které lze členit na destabilizační a proliferační, související se zneužitím vojenské techniky, globalizační a vojenská. Globalizační rizika jsou spojena s organizovaným zločinem, nezákonnými obchody, transfery osob a financí, narušením komunikačních a informačních systémů a terorismem, jenž autoritářské a totalitní státní režimy obvykle podporují.

Rozvoj technologií dává ničivé možnosti, které se kdysi omezovaly především na vlády a armády do rukou militantních a teroristických skupin a jedinců. Svět potřebuje mnohavrstevnou strategii bezpečnosti, která nelegitimizuje útoky na civilisty jako způsob boje, odradí státy od toho aby poskytovaly zdroje nebo útočiště těm, kdo takové metody využívají, opevní naše domácí cíle, zbaví teroristy snadného přístupu ke zbraním hromadného ničení a omezí pobídky k používání terorismu. S ohledem na biologické látky se bezpečnostní záležitostí stalo i zdraví světové populace. Vlády by měly podpořit vznik pravidelných kontaktů mezi orgány zodpovědnými jak za technologický, tak politický rozměr vnitřní bezpečnosti státu, která se stala mezinárodní záležitostí.

Multipolární svět se vyznačuje i výraznou snahou o budování a upevňování stávající bezpečnostní architektury. Hodnocení války v Iráku se projevuje na jedné straně snahami o posílení a zefektivnění integrace vytvořením Organizace dohody o kolektivní bezpečnosti alespoň části postsovětského prostoru vymezeného Společenstvím nezávislých států. Dále snahou představitelů Francie, Německa, Belgie a Lucemburska o vytvoření „evropské bezpečnostní a obranné unie“, která není namířena proti USA nebo proti NATO. Na druhé straně ambiciózní návrh na rychlé formování společné evropské vojenské kapacity, který byl předložen v Bruselu, však v Evropě sklídl kritiku.

Doktrína preventivní války

Jak ji vyjádřil prezident Bush v televizním vystoupení v souvislosti s útokem na Irák deklaruje, že USA se v aktu legitimní sebeobraně po 11. září 2001 rozhodly stíhat nejenom jednotlivé teroristické skupiny, ale také se různými způsoby, včetně možného ozbrojeného zásahu, vypořádat s režimy, které by buď mohly teroristům poskytnout zbraně hromadného ničení, nebo jim prokazatelně poskytují zázemí.

Evropská unie chce kvůli své bezpečnosti rovněž preventivně zasahovat v celém světě, stejně jako Spojené státy. Tím se EU potenciálně stává americkou konkurencí. Navzdory tomu se však Evropa pokouší udržet roli partnera USA. „Evropská unie je světovým aktérem, ať se nám to líbí nebo ne. Měla by být připravena sdílet odpovědnost za světovou bezpečnost,“ uvedl zmocněnec pro zahraniční politiku EU Javier Solana v návrhu bezpečnostní doktríny, kterou se zabýval vrcholný summit unie v řeckém Pórtu Karrásu, jenž skončil o víkendu 22. 6. 2003. Vojenská doktrína otevírá unii cestu k tomu, aby mohla použít sílu kdekoli ve světě. Solana udělal vše, aby první mocenské gesto Evropy vůči světu nevypadalo jako začátek soupeření s USA.

Evropa však chce především „transatlantické vztahy na rovném základě“. Je stále nespokojena s tím, jak se chovají Američané. „Trvalé aliance nemohou spočívat na tom, že se jedna strana slepě podřizuje druhé. Nejsme možná tak silní, pokud jde o vojenskou moc, ale jinde – v politice, hospodářství a diplomacii – jsme stejně mocní jako USA, ne-li více,“ připomněl tuto nespokojenost krátce před summitem řecký ministr zahraničí Giorgos Papandreu, jehož země vedla unii.

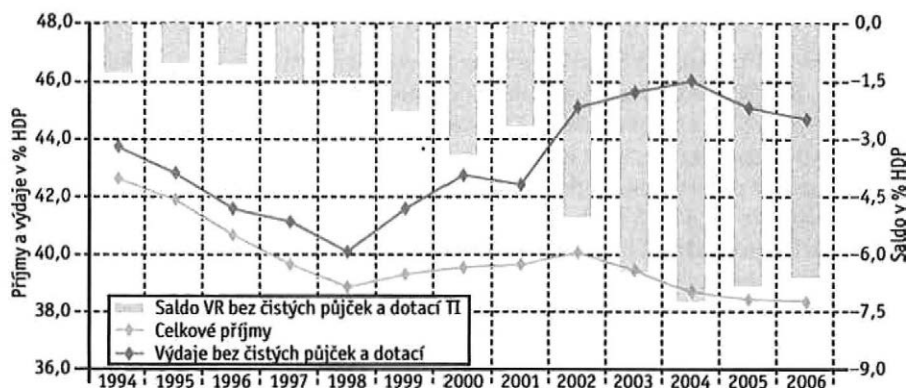
Použití síly nemá podle unie záviset na něčí libovůli, ale na ustanovení Charty OSN. Obrana proti terorismu či zbraním hromadného ničení se má opírat spíše o spolupráci. Pro Irák unie dále žádá „důležitý příspěvek“ OSN i brzké vytvoření prozatímní vlády – oboje by omezilo kontrolu USA.

Soupeření tedy probíhá jinak – ale Evropa je i nadále slabší, jak ukázal i Pórtu Karrás. Když unie jednala o tom, jak odpoví na americké gesto vůči Africe (slib miliardy dolarů na boj s AIDS) neshodla se na ničem. Ti, co unii platí, totiž nechtějí platit více.

Veřejné rozpočty

Stav veřejných rozpočtů [1] států v EU ovlivňuje ekonomiku i výši vyčleňovaných finančních prostředků pro obranu. Výše vojenských výdajů je určujícím faktorem kvality a vědeckotechnické úrovně zbraňových systémů, které jsou nástrojem úspěšné realizace doktrinních požadavků. Tudíž vysoké doktrinní požadavky preventivní války a současné zdrojové možnosti států vyčleňované na obranné výdaje jsou v určitém rozporu.

Veřejné rozpočty ČR jsou dlouhodobě charakterizovány deficitními sklony [2]. Deficity dosahují úrovně, že i navzdory použití privatizačních a jiných jednorázových zdrojů dochází k růstu veřejného dluhu. Tento stav nutně vyvolává změnu rozpočtové politiky. Důvodem jsou prohlubující se strukturální obtíže, dočasnost jednorázových příjmů a v neposlední řadě počátek negativních dopadů procesu stárnutí populace. Vývoj celkových příjmů i výdajů veřejných rozpočtů (po snížení o vliv transformačních operací) a fiskálního deficitu je znázorněn **grafem**. Predikce na roky 2004 až 2006 představují vývoj vycházející z předpokladu, že ani na příjmové, ani na výdajové straně veřejných rozpočtů nebudou podniknuta žádná opatření.

Graf: Vývoj příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů v letech 1994 až 2006

Pramen: Střednědobý výhled veřejných rozpočtů na období 2003 – 2006; Ministerstvo financí, prosinec 2002.

Prohlubování deficitů je důsledkem rozevřících se nůžek mezi příjmy a výdaji veřejných rozpočtů. Na straně příjmů dochází k poklesu složené daňové kvóty a současně růst výdajů v důsledku zejména mandatorních položek, omezuje prostor pro pružnější uplatnění fiskální politiky, a tím i uplatnění její funkce jako makroekonomického stabilizačního nástroje. Číselně je tento stav dokumentován **tab. 1**.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Mandatorní výdaje	42,6	46,6	49,6	50,4	51,0	52,5	53,1	54,5
Kvazimandatorní výdaje	23,0	23,4	22,6	22,2	22,6	22,3	26,6	27,9
CELKEM (% z výdajů SR)	65,6	70,0	72,2	72,6	73,6	74,8	79,7	82,4
CELKEM (% z HDP)	21,2	21,9	23,0	23,2	23,7	24,3	24,6	25,2

Tab. 1: Vývoj mandatorních výdajů jako % na výdajích státního rozpočtu

Poznámky: Mandatorní výdaje se skládají z výdajů vyplývajících ze zákona (zejm. sociální transfery, platba na penzijní připojištění, stavební spoření, platba státu do zdravotního pojištění, dluhová služba apod.) a výdajů vyplývajících z jiných právních norem a z výdajů vyplývajících ze smluvních závazků státu (záruky, transfery mezinárodním organizacím atd.).

Kvazimandatorní výdaje jsou tvořeny zejména výdaji na aktivní politiku zaměstnanosti, výdaji na obranu, mzdami a platy v rozpočtové sféře a předurčenými kapitálovými výdaji.

Pramen: Zpráva k návrhu státního rozpočtu na rok 2003; Ministerstvo financí, říjen 2002.

Dosavadní vývoj fiskální politiky nevytváří podmínky pro vyvážený a dlouhodobě udržitelný ekonomický růst a omezuje možnosti realizovat v rozpočtové politice stanovené priority, včetně zabezpečení obrany státu.

Deficitní fiskální hospodaření nemusí být obecně ekonomicky negativním jevem, pokud není svým dopadem v rozporu s celkovým nastavením hospodářské politiky. Avšak rostoucí fiskální deficity nejsou vyvolány růstem výdajů do oblastí s dlouhodobě pozitivním multiplikačním efektem (infrastrukturní investice, vzdělání apod.) jako spíše pasivně rostoucí vahou mandatorních výdajů ve veřejných rozpočtech.

Růst mandatorních výdajů, zejména sociální povahy, se projevuje nejen při pohledu na státní rozpočet, ale také na úrovni celkových veřejných rozpočtů, což dokládá **tab. 2**. Celkové výdaje veřejných rozpočtů (snížené o dotace transformačním institucím) se mezi roky 2001 a 1995 nominálně zvýšily o 55 %, čímž udržely krok s růstem nominálního HDP (56 %). Z hlediska jednotlivých oblastí je patrný na první pohled markantní růst výdajů v oblasti sociálního zabezpečení a sociální péče o 95 % (viz tab. 2).

	Růst výdajů 2001 / 1995 v %	Váha na celkových výdajích v roce 2001 v %
Celkové výdaje veřejných rozpočtů ⁽¹⁾	55	100
z toho: sociální zabezpečení a sociální péče	95	33,9
zdravotnictví	59	15,9
vzdělání	29	10,1
obrana	29	8,8
doprava a spoje	59	8,0
bydlení, komunální služby	48	6,5
všeobecná veřejná správa a služby	5	5,9
ostatní hospodářské záležitosti a služby	83	5,9
rekreace, kultura	71	2,5
zemědělství, lesnictví, rybářství, myslivost	112	2,4

Tab. 2: Dynamika veřejných výdajů v letech 1995 až 2001 podle funkčního členění

Poznámka: (1) Výdaje po očištění o dotace transformačním institucím.

Pramen: GFS statistika veřejných rozpočtů ČR; www.mfcr.cz.

Váha těchto výdajů na celkových veřejných výdajích tak v roce 2001 dosáhla více než jedné třetiny. Vyšší dynamiku růstu než sociální výdaje vykazalo pouze zemědělství (112 %), avšak jeho váha na celkových výdajích veřejných rozpočtů v roce 2001 činila pouze 2,4 %. Sociální výdaje tak fakticky vytěsňovaly možnost realizace ostatních výdajových priorit, protože např. vzdělání nebo obrana zaznamenaly růst pouze o 29 %, bydlení o 48 % (stále pod průměrem ve výši 55 %) a výdaje na zdravotnictví či dopravu pouze mírně převýšily celkovou průměrnou dynamiku (59 %).

Převažující část mandatorních výdajů má sociální charakter. Je důležité také provést srovnání výše těchto výdajů v mezinárodním měřítku.

Rozměr sociálních výdajů ČR hrazených z veřejných rozpočtů v mezinárodním srovnání poskytují **tab. 3**. V rámci vybraných kandidátských zemí dosahuje ČR spolu s Polskem nejvyšší váhy sociálních výdajů (cca 25 % HDP). Z hlediska Evropské měnové unie (dále jen EMU) je váha českých výdajů poněkud nižší. Vezmeme-li ovšem v úvahu stupeň ekonomického rozvoje a budeme-li se srovnávat s méně vyspělými členy EU (Řecko, Portugalsko či Španělsko), jsou naše sociální výdaje v relativním vyjádření spíše vyšší.

Rok 2001 ESA 95; (% HDP)	ČR	Polsko	Maďar- sko	Sloven- sko	Slovin- sko	EMU	Řecko	Španěl- sko	Portu- galsko
Veřejné výdaje celkem	47,1	45,3	50,2	46,6	45,6	47,0	47,5	39,6	46,0
1. Kolektivní spotřeba	8,1	7,2	10,1	10,0	8,1	7,9	9,9	7,6	8,4
2. Sociální výdaje	24,4	25,1	21,4	18,6	18,0	27,5	22,2	21,9	24,2
3. Úroky	1,2	3,0	4,9	3,4	2,3	3,5	6,2	3,1	3,1
4. Kapitálové výdaje	5,0	2,6	5,1	2,7	2,5	2,8	3,8	3,4	4,2
5. Daňová zátěž ⁽¹⁾	37,3	33,8	38,9	31,2	40,0	41,9	37,6	35,6	36,0

Tab. 3: Veřejné výdaje ve vybraných zemích EMU a kandidátských zemích

Poznámka: (1) Částečně konsolidováno.

Pramen: Preparation of the candidate countries for participation in economic policy co-ordination; European Commission, Brussels 2002, a Public finances in EMU 2002, European Commission, Brussels, May 2002.

Tabulka uvádí i další skutečnosti. Zatímco výdaje na kolektivní vládní spotřebu v ČR jsou z hlediska podílu na HDP zhruba srovnatelné s ostatními zeměmi, k odchylkám dochází u kapitálových výdajů a úrokových plateb.

Spolu s Maďarskem věnujeme na veřejné investice cca 5 % HDP, nejvíce ze všech kandidátských i členských zemí EMU. To je z hlediska příspěvku veřejných rozpočtů k podmínkám pro dlouhodobý ekonomický růst pozitivní jev.

V současnosti vykazujeme také příznivé úrokové sazby. Z dlouhodobější perspektivy je však zřejmé, že váha úrokových sazeb poroste spolu s očekávaným růstem objemu veřejného dluhu. To může mít nepříznivé dopady na strukturu veřejných výdajů. Při relativně vysokých sociálních výdajích (majících většinou mandatorní charakter nebo se jedná o prioritní

(data za rok 2000)	Reálné výdaje v PPS ⁽¹⁾			Cenová úroveň
	ČR	EU	ČR v % EU	ČR v % EU
HDP na obyvatele celkem	12621	22547	56	43
Hrubá tvorba fixního kapitálu ⁽²⁾	2654	4660	57	58
Konečná soukromá spotřeba domácností	6245	12822	49	46
Konečná spotřeba vlády ⁽³⁾	4146	4498	92	26

Tab. 4: Reálné výdaje na složky HDP a jejich cenová úroveň ve srovnání s EU

Poznámka: (1) PPS = Purchasing Power Standards. Parita kupního standardu je umělá referenční měnová jednotka na bázi eura, vycházející z průměru cen za všechny země EU.

(2) *Fixní (základní) kapitál* se plně účastní na výrobě a přenáší svou hodnotu na výrobek po částech.

(3) *Reálné výdaje na konečnou spotřebu vlády* představují výdaje na výkony a výrobky, poskytované bezplatně. Poskytují se buď obyvatelstvu (zdravotnictví, školství atd.), nebo jsou spotřebovávány kolektivně (správa, obrana, atd.).

Pramen: The European Comparison Programme: aggregate-level preliminary results for 2000; Eurostat, Luxembourg, July 2002.

oblasti, jakými jsou např. zdravotnictví a školství) a poměrně malém prostoru pro případné úspory v kolektivních spotřebních výdajích může docházet k omezování prostoru pro veřejné investiční výdaje. Řešení na příjmové straně nemusí přinést efekt, neboť již nyní překračuje celková daňová zátěž v ČR hodnoty obvyklé u méně vyspělých zemí EU i většiny kandidátských ekonomik (výjimkou z celkem 13 zemí v tomto směru je pouze Maďarsko a Slovensko).

Jiný úhel pohledu na danou problematiku představují data uvedená v **tab. 4**.

Vyjadřeno v paritě kupní síly, dosáhl v ČR v roce 2000 reálný HDP na obyvatele 56 % průměru za celou EU. Z hlediska příspěvku jednotlivých komponent je evidentní, že hrubá tvorba fixního kapitálu je prakticky na téže hodnotě a spotřeba domácností je dokonce mírně nižší. Reálné výdaje (hrázené z veřejných rozpočtů) na shora uvedené kategorie patří do „spotřeby vlády“ jsou výrazně nadproporcionální – dosahují 92 % průměrné evropské hodnoty, pokud je oceníme mzdovými a cenovými relacemi EU. Může to svědčit jak o relativně vysoké úrovni těchto veřejných služeb v ČR, tak i o jejich určité nadměrnosti.

Popsaný stav může být z hlediska budoucích veřejných rozpočtů problematický. Nedojde-li k racionalizaci reálné úrovně výdajů směrem k udržitelnějším úrovním, bude s postupujícím přibližováním se české ekonomiky k evropským úrovním tento zdroj fiskálního deficitu viditelnějším.

Fiskální politika má značný vliv na zdravý ekonomický vývoj státu. V budoucnu může být neracionální fiskální politika hlavní příčinou možných ekonomických obtíží projevujících se ve formě vnější nebo vnitřní ekonomické nerovnováhy. Může působit i jako faktor spíše sekundární, vztahující se k jiným problémům [3].

Obranné výdaje – národohospodářský činitel

Obranné výdaje jsou národohospodářským činitelem, neboť kapitálově silný spotřebitel zde zasahuje do ekonomického života státu prostřednictvím vojenských výdajů.

Finanční zdroje obranného rozpočtu se vracejí do hospodářského koloběhu v přímém nákupu vojenských potřeb, objednávkami materiálu, techniky a služeb, které státní i soukromá sféra produkuje. Související vysoké požadavky na technologickou vyspělost, výrobní pohotovost, ale i zaměstnanost a rozvoj infrastruktury státu zpětně ovlivňují jeho hospodářsky prospěšné aktivity.

Obranné výdaje jsou prostředkem realizace tak zvané stabilizační funkce státu v ekonomice. Sehrávají svoji úlohu při optimalizačních opatřeních ovlivňujících vývoj základních makroekonomických agregátů (inlace, nezaměstnanost, ekonomický růst, platební bilance). Obranné výdaje však mají i svoje mikroekonomické aspekty.

Je nutné si také uvědomit, že potřeby obrany státu jsou věcí veřejnou. Kdo může odpovědět na otázku jaká by měla být proporce mezi zabezpečením obrany, zabezpečením zdraví obyvatel, kolik by mělo být postaveno nových škol? O tomto poměru rozhodují lidé jako voliči, následně volení politici, kteří úpěnlivě sledují svoji veřejnou podporu, nezbytnou ke svému znovuzvolení. Je to tedy veřejná volba.

Reforma ozbrojených sil

Rezort obrany musí přispět k ozdravení veřejných rozpočtů efektivní reformou ozbrojených sil, která odpovídá realitě mezinárodního bezpečnostního prostředí, zdrojovým možnostem

státu, vysokým doktrinárním požadavkům a která rovněž zvýrazní pozici ozbrojených sil jako národohospodářského činitele.

Reforma ozbrojených sil byla připravena a realizace jejich projektů byla zahájena pro vládou garantované finanční zdroje, tj. 2,2 % HDP do roku 2004, s výhledovou prognózou na jejich udržení až do roku 2011.

Reálnému stavu veřejných rozpočtů, toto pojetí reformy ozbrojených sil nyní neodpovídá. Současnost tudíž zákonitě vede k jejímu přepracování s ohledem na možný zdrojový rámec (cca 50,7 mld. Kč v r. 2004) a možné vývojové ekonomické alternativy.

Zdrojovým možnostem musí být upraveny i vojensko-politické ambice u operací na pro-sazení míru mimo čl. 5 Washingtonské smlouvy, přestože jedním z důležitých doktrinárních principů je obrana země mimo území státu.

Alternativní reforma ozbrojených sil oproti stávající počítá na jedné straně s nezbytným:

- výrazným snížením počtu osob v ozbrojených silách,
- snížením počtu posádek a urychlením jejich opuštění,
- redukci podpůrných prvků – přímo podřízených útvarů a zařízení,
- redukci příspěvkových organizací,
- přehodnocením množství techniky, rozsahu modernizace a priorit pilotních projektů s ohledem na doktrinární změny,
- přehodnocením náboru/rekrutací a rozsahu vojenského školství,
- urychlením prodeje nepotřebného materiálu a majetku,
- revizí počtu vojenských výcvikových prostorů,
- přehodnocením sociálních programů,

na druhé straně s nezbytným:

- plněním závazků vůči Alianci (výstavba rozmístitelných sil),
- rozvíjením specializace ozbrojených sil,
- plněním úkolů integrovaného systému protivzdušné obrany NATO v Evropě (NATO Integrated Extended Air Defence System - NATINEADS),
- plněním úkolů podpory hostitelské země (Host Nation Support - HNS),
- plněním úkolů vyplývajících ze zákonů ČR.

Parametry zdrojového krytí činností a rozvoje rezortu obrany v roce 2004 s ohledem na reformu ozbrojených sil v porovnání s rozpočtem v roce 2003 uvádí **tab. 5.**

Z uvedených údajů v tabulce je zřejmý výrazný podíl osobních mandatorních výdajů (53,2 %) na celkovém objemu schválených rozpočtových zdrojů, a to i přes patnáctiprocentní snížení počtu personálu.

V této souvislosti je nutné si položit otázku, zda redukci počtu personálu, jako základního opatření ke snížení výdajů, nebude potřeba doplnit opatřeními dalšími. K tomu však bude nezbytné provést audit „standardů-finančních norem“ k zabezpečení jak personálu, tak provozu i výcviku, a na základě jeho výsledku je upravit (spíše snížit) z hlediska současné opodstatněnosti i standardnosti. V oblastech, kde jejich použití je omezené (provoz, výcvik, nemovitá infrastruktura), bude nezbytné tyto „standardsy-finanční normy“ zavést plně.

Plným zavedením finančních standardů do plánování získá náš systém armádních financí nástroj, který by napomohl postavit transparentní a kreditibilní finanční plán či už střed-

Skupina výdajů	Schválený rozpočet 2003	LIMIT 2004 celkem	% roku 2004	% rozdíl 2003/ 2004	
Rozpočet celkem	52 320 280	50 746 000	100,0	- 3,01	
Výdaje programového financování ⁽¹⁾	14 094 245	12 700 000	25,0	- 9,90	
Z toho: věda, výzkum, vývoj	530 555	483 889	1,0	- 8,80	
Běžné výdaje celkem	38 226 035	38 046 000	75,0	- 0,48	
I. Osobní mandatorní výdaje celkem	26 051 377	26 996 119	53,2	+ 3,63	
1. Platové prostředky a přímo související výdaje celkem	15 943 409	16 219 306	32,0	+ 1,73	
2. Ostatní osobní mandatorní výdaje celkem	4 741 304	5 206 333	10,3	+ 9,81	
3. Sociální dávky, odchodné	5 366 664	5 570 480	11,0	+ 3,80	
II. Výdaje na nemovitou infrastrukturu celkem	3 304 540	2 978 294	5,9	- 9,87	
III. Výdaje ekologického charakteru	215 451	265 788	0,5	+ 23,36	
IV. Výdaje na zabezpečení běžného provozu	5 209 323	4 759 775	9,4	- 10,63	
V. Další správní a centrálně plánované výdaje celkem	3 342 384	2 943 064	5,8	- 11,95	
VI. Dotace VLS a ostatním státním podnikům	102 960	102 960	0,2	0,00	
Limitní počty osob podle kategorií pro rozpočtové kalkulace					
Rok	VZP	VZS	OZ	Celkem	% 2003/2004
2003	23 155	13 012	22 515	58 682	100,00
2004	24 289	7 504	18 095	49 888	- 85,01
Rozdíl 2004-2003	+1 134	-5 508	-4 420	-8 794	- 14,98

Tab. 5: Limity rozpočtové kapitoly M0

Poznámka: (1) V rámci programového financování jsou zabezpečovány finanční prostředky na realizaci akcí a projektů reprodukce majetku, programů a projektů podpory obranného výzkumu a vývoje, kapitálových výdajů a souvisejících běžných výdajů cílů výstavby sil AČR.

Pramen: Materiál kolegia M0 k návrhu státního rozpočtu kapitoly 307 - M0 na rok 2004, č.j.:51726-19/2003DP-8201, M0 Praha.

nědobý nebo krátkodobý ve formě rozpočtu. To napomůže eliminaci současného stavu, kdy v jedné oblasti finanční prostředky chybějí, v jiných oblastech je míra hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti jejich využití přinejmenším sporná.

Relativně vysoký objem prostředků vyčleněných k zabezpečení personálu nás logicky navádí k úvaze, že zde je možný zdroj finančního posílení technického rozvoje armády, včetně jejího výcviku. Tato úvaha je racionální, neboť tak uvažují a postupují přece všechny subjekty, které zefektivňují svůj provoz.

Přijali jsme také nový výraz, a to „lidské zdroje“. Výhodu tohoto výrazu lze spatřovat v tom, že s takto pojatým lidským potenciálem se dá počítat jako s jinými zdroji, technikou, materiálem, zásobami.

Jaký je náš přístup k těmto zdrojům? Naše základní dokumenty představují lidi jako to nejcennější co máme – dokud nepřijdou problémy s finančními zdroji. Lék na ozdravení je nasnadě: „redukce personálu o stanovený procentuální podíl“, a to nejcennější vyletí jako dým komínem. Nebývá výjimkou, že se zbavíme odborníků, specialistů (cenných lidí), jejichž platy mohou být jenom zlomkem ceny, kterou budeme muset zaplatit za služby privátního sektoru jako náhrady za absenci těchto odborníků v armádním systému.

Závěr

Z uvedeného je patrné, že národohospodářský vliv vojenských výdajů a požadavků alianční obrany státu se stále zřetelněji projevuje ve většině oborů státní i soukromé činnosti. Obranné výdaje na obranu státu jsou nejen vzpruhou tuzemského podnikání a zaměstnanosti, nýbrž důležitou pojistkou národní i mezinárodní bezpečnosti.

Neúměrná reforma ozbrojených sil v řídicích strukturách, počtech osob a techniky však pojistku národní bezpečnosti ani v integrované Evropě, ani v NATO pravděpodobně nesplní. Je proto třeba velmi pečlivě hledat rovnováhu, poněvadž úspory za každou cenu by jednou mohly být zaplacený životy.

V aliančním pojetí obrana státu je významnou celospolečenskou a mezinárodní záležitostí. Realizace obsahu a rozsahu reformy ozbrojených sil ve vztahu k vysokým dynamickým doktrinárním požadavkům vyžaduje objektivní a komplexní analýzu všech vstupních podmínek a souvislostí reformních dopadů na celostátní úrovni. Dosud se však podobné analýzy prováděly bohužel jen na úrovni některých rezortů.

Mezinárodní jednání premiéra v USA za účasti ministrů zahraničí, obrany, průmyslu, obchodu a podnikatelské sféry jsou příkladem možné provázanosti.

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil České republiky může být úspěšně uskutečnitelná v předpokládaném rozsahu, reálných termínech a počtech při racionalizaci veškerých mírových činností rezortu obrany.

Poznámky:

- [1] V ČR jde o soustavu státního rozpočtu, rozpočtu krajů a obcí (místní rozpočty), státní mimorozpočtové fondy, privatizační fondy (FNM a Pozemkový fond) a systém veřejného zdravotního pojištění.
- [2] Relativně nízká míra deficitnosti do roku 1998 je částečně způsobena i tím, že v těchto letech docházelo k tvorbě tzv. skrytých (nepřímých) deficitů veřejných rozpočtů prostřednictvím kumulace dluhů zejména v tehdejší konsolidační bance. Operace tohoto typu ovšem KoB/ČKA provádí po celé sledované období.
- [3] Tuto situaci již známe z roku 1997, kdy ekonomika trpěla rostoucí nerovnováhou běžného účtu platební bilance a kurzovou krizí. Fiskální politika nedokázala reagovat před vypuknutím krize (tzn. reakce aktivní), posléze si pak situace vynutila dva úsporné balíčky (tj. reakce pasivní), přijaté bohužel ovšem v době, kdy ekonomika jako celek již byla na cestě do recese.

Literatura:

The Alliance's Strategic Concept. NATO Press Release NAC-S(99)65-24 April 1999, <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm>.

Rozpočtový výhled 2003-2006: Koncepce reformy veřejných rozpočtů. Praha: MF ČR, 2002.

„Koncepce výstavby profesionální AČR“. A-report, zvláštní číslo. Praha: MO ČR-AVIS, 2002.

Dvacet let československé armády v osvobozeném státě. Praha: Orbis Praha, 1938.

HORÁK, R. *Finanční zabezpečení AČR a jeho návaznost na ekonomické zdroje.* Závěrečná zpráva vědeckého úkolu. Brno: VA Brno, 2002.